

Vergaderjaar 2024–2025

36 600 XIV

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2025

Nr. 75

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSELZEKERHEID EN NATUUR

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 18 december 2024

In 2023 hebben er 43 stalbranden plaatsgevonden¹. Hierbij zijn in totaal 37.305 dieren omgekomen. Een stalbrand is een vreselijke gebeurtenis voor alle betrokkenen. Ik vind het belangrijk dat de brandveiligheid op veehouderijbedrijven verbeterd wordt. Met deze brief informeer ik de Kamer over hoe ik verder invulling geef aan de aanpak van stalbranden, en de uitwerking van de motie Ouwehand (Kamerstuk 28 286, nr. 1347) die de Kamer recent heeft aangenomen. Daarnaast informeer ik de Kamer met deze brief ook over de stand van zaken van de motie Graus (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 36).

Maatregelenpakket aanpak stalbranden

De Onderzoeksraad Voor Veiligheid (OvV) heeft in 2021 het rapport Stalbranden gepubliceerd². In dit rapport heeft de OvV een aantal aanbevelingen gedaan, onder andere aan de toenmalige Minister van LNV. Op 8 oktober 2021 heeft de toenmalige Minister van LNV naar aanleiding van dit rapport een verscherpte aanpak van stalbranden³ aangekondigd, met als doel het realiseren van een halvering van het aantal dodelijke stalbranden en dodelijke dierlijke slachtoffers per sector in 2026. Mijn ambtsvoorganger heeft de Kamer op 25 januari 2024 geïnformeerd⁴ over de stand van zaken van het maatregelenpakket. Met de motie Ouwehand wordt de regering verzocht om de aanpak van stalbranden – zoals geformuleerd door de voormalige landbouwminister – niet verder af te zwakken maar juist met aanvullende maatregelen te komen om dieren te beschermen tegen stalbranden. Ik voer deze motie uit door het maatregelenpakket stalbranden verder te brengen. Hieronder

¹ PBI | BI Public (verzekeraars.nl)

² <https://onderzoeksraad.nl/stalbranden-pdf/>

³ Kamerstuk 35 925 XIV, nr. 7.

⁴ Kamerstuk 35 925 XIV, nr. 7

licht ik toe hoe ik vervolg geef aan elke maatregel uit dit pakket. Conform de motie neem ik ook een aanvullende maatregel in de vorm van een brandveiligheids campagne.

Meer inzicht in oorzaken en factoren brand door intensivering brandonderzoek

Bij 40% van de branden is de oorzaak onbekend. Omdat de stal in veel gevallen volledig afbrandt, is het vaak lastig om naderhand de oorzaak te achterhalen. Het Veiligheidsberaad en het Verbond van Verzekeraars (VvV) hebben naar aanleiding van de aan hen gerichte aanbeveling⁵ van de OvV uit 2021 onder andere ingezet op de ontwikkeling van de zogenoemde risicomonitor stalbranden. De risicomonitor wordt jaarlijks gepubliceerd door het VvV en biedt inzicht in het aantal stalbranden, het aantal dodelijke dierlijke slachtoffers, en de oorzaken van de stalbranden voor zover bekend⁶. Ik bekijk momenteel in overleg met het VvV of de risicomonitor verder uitgebreid kan worden. Bij uitbreiding kan bijvoorbeeld gedacht worden aan verdiepende informatie over de oorzaak van de brand, en het bouwjaar en de omvang van de stal. Door meer inzicht te krijgen in de oorzaak van de brand en de factoren die invloed hebben gehad op de ontwikkeling van het incident, kan ik in de toekomst gerichtere brandveiligheidsmaatregelen treffen.

Uitvoerbare en proportionele elektra- en brandveiligheidskeuring

Onderdeel van de aanpak van stalbranden is een verplichting tot het doen van keuringen die gericht zijn op het voorkomen van brand. Het gaat om een elektrakeuring gericht op de brandveiligheid van technische installaties op het erf. En om een brandveiligheidskeuring gericht op het brandveiligheidsmanagement en bewustwording van brandrisico's. Deze keuringen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de brandveiligheid van bestaande stallen. Het ontwerpbesluit tot wijziging van het Besluit Houders van dieren, waarin beide keuringen opgenomen zijn, is op 10 januari 2024 ter voorhang aangeboden aan beide Kamers (Kamerstuk 28 286-1325). De antwoorden op de vragen van de fracties heeft de Kamer op 28 februari jl. ontvangen⁷.

De volgende stap zou zijn dat het ontwerpbesluit voor advisering aan de Raad van State wordt voorgelegd. Er zijn echter twee redenen om dat nu toch nog niet te doen. Ten eerste heeft Stichting Milieukeur (SMK) recent zorgen geuit over de praktische uitvoerbaarheid en effectiviteit van een jaarlijkse brandveiligheidskeuring, zoals opgenomen in het ontwerpbesluit. SMK heeft namelijk de opdracht gekregen om het keuringsschema voor deze keuring te ontwikkelen. SMK is een zogenoemde schemabeheerder en heeft al veel kennis en ervaring met de veehouderijsector op basis van certificatieschema's op andere terreinen. SMK adviseert om een alternatieve keuringsfrequentie uit te werken, rekening houdend met de te verwachten effectiviteit, draagvlak en keuringscapaciteit.

Ten tweede was de Autoriteit Toetsing Regeldruk (ATR) kritisch in haar advies over het ontwerpbesluit. De ATR heeft geadviseerd om de regeldrukgevolgen nader in beeld te brengen met specifieke aandacht voor concretisering van de herstellkosten, aangezien scenario's en bandbreedtes ontbraken. Op dit moment is echter onvoldoende duidelijk wat de exacte kosten voor de veehouders zullen zijn ten aanzien van

⁵ <https://onderzoeksraad.nl/stalbranden-pdf/>

⁶ PBI | BI Public

⁷ Antwoorden op Kamervragen over ontwerpbesluit opnemen brandveiligheidsvoorschriften in Besluit houders van dieren | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

eventuele herstelreparatie(s) die voortkomen uit beide keuringen. Voor de brandveiligheidskeuring heeft dit te maken met het feit dat deze keuring nog in ontwikkeling is. Bij de elektrakeuring zijn de herstelkosten lastig in te schatten, omdat onbekend is wat de constatering op de betreffende veehouderij zullen zijn. Voor het overgrote deel van de veehouderijlocaties waarbij gebreken hersteld moeten worden, zal naar inschatting een paar honderd tot hooguit een paar duizend euro moeten worden betaald voor het herstel. Bij ernstige gebreken, bijvoorbeeld als een installatie niet goed is aangelegd of als er lange tijd geen onderhoud heeft plaatsgevonden, en met name als er ook een grote zonnestroominstallatie aanwezig is, kunnen de kosten echter oplopen tot in de honderdduizenden euro's. Er is momenteel onvoldoende inzicht in hoe deze range van herstelkosten (van een paar honderd euro tot honderdduizenden euro's) verdeeld is over de sector. Beide aspecten vormen een risico voor de uitvoerbaarheid, effectiviteit en proportionaliteit van de keuringen. Ik hecht veel waarde aan uitvoerbare, effectieve en proportionele regelgeving. Daarom is er nu eerst een tussenstap nodig om de ontwerpregelgeving op deze punten te gaan verbeteren.

Ten eerste ga ik proefkeuringen uit laten voeren om de gevolgen van een verplichte elektrakeuring voor veehouders nader in kaart te brengen. Hierbij worden een aantal SCIOS keuringen (Scope 10 Elektrisch Materieel en Scope 12 Zonnestroominstallaties)⁸ in opdracht en op kosten van LVVN uitgevoerd bij veehouders in verschillende sectoren. Hiermee kan in kaart worden gebracht wat de huidige staat van installaties op veehouderijen is, wat de oorzaak is van veel voorkomende gebreken (incorrectie installatie of onvoldoende onderhoud) en welke kosten verbonden zouden zijn aan eventuele herstelwerkzaamheden. Hoewel er bij de proefkeuringen geen verplichting zal zijn om eventuele gebreken te herstellen ga ik er van uit dat veehouders de uitkomsten van de keuring wel zullen gebruiken om de brandveiligheid op het bedrijf te verbeteren.

Ten tweede gaat SMK ondertussen door met het ontwikkelen van het keuringsschema voor de brandveiligheidskeuring. Onderdeel van deze opdracht is het in kaart brengen van de belangrijkste brandveiligheidsrisico's, in samenspraak met experts. Deze nieuw ontwikkelde keuring zal ook in een aantal proefkeuringen op veehouderijen uitgevoerd worden om de financiële gevolgen ervan voor veehouders in kaart te brengen. Parallel hieraan zal samen met SMK een effectieve frequentie en opzet voor de keuring worden uitgewerkt. Het keuringsschema zal naar verwachting in juli 2025 gereed zijn.

Aan de hand van de uitkomsten van deze stappen bezie ik of aanpassingen in het ontwerpbesluit nodig zijn om te zorgen dat de regelgeving effectief, proportioneel en uitvoerbaar gaat zijn. Tevens ben ik voornemens om sowieso enkele aanpassingen aan het ontwerpbesluit te doen naar aanleiding van de voorhang bij de Tweede Kamer. Zo ben ik bijvoorbeeld voornemens om, in het kader van uitvoerbaarheid, een bevoegdheid op te nemen om bij ministeriële regeling een ondergrens vast te stellen voor de keuringsplicht, gekoppeld aan het aantal gehouden dieren. Na aanpassingen van het ontwerpbesluit op basis van bovengenoemde stappen zal ik het ontwerpbesluit zo spoedig mogelijk opnieuw voorhangen aan beide Kamers.

⁸ <https://www.scios.nl/Scopes>

Ontwikkelen denkkader brandveiligheid voor het bedrijfsmatig houden van dieren

Onderzoek door Wageningen University & Research (WUR) heeft aangetoond dat de brandveiligheid van een stal integraal benaderd dient te worden⁹. Er zijn namelijk vele factoren die invloed hebben op het ontstaan en de verspreiding van brand. Wanneer maatregelen in het kader van brandveiligheid los toegepast worden zonder integrale benadering, is de kans groot op schijnveiligheid en desinvestering. Daarom heb ik het Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) de opdracht gegeven om een integraal denkkader «Basis voor brandveiligheid» specifiek voor het bedrijfsmatig houden van dieren te ontwikkelen, waar dierkenmerken in opgenomen worden. Aan de hand van dit denkkader kan inzichtelijk worden gemaakt bij het verlagen van welk risico het meeste effect wordt bereikt op het gebied van brandveiligheid in stallen. Het denkkader is naar verwachting in juli 2025 gereed.

Verlagen grenswaarde omvang brandcompartimenten en effectieve toepassing gelijkwaardigheidsbeginsel

Als er een brand uitbreekt in een stal met grote brandcompartimenten is de kans op veel dierlijke slachtoffers meteen groot. Dat risico moet verkleind worden. In de huidige situatie is de maximum omvang van een brandcompartiment voor een stal in het Besluit Bouwwerken Leefomgeving (Bbl) vastgesteld op 2.500m². Als een veehouder een groter brandcompartiment wilt bouwen dan is dat ook mogelijk, mits conform het gelijkwaardigheidsbeginsel extra brandveiligheidsmaatregelen worden getroffen waarmee aangetoond wordt dat het compartiment even brandveilig is als een compartiment van 2.500 m². Samen met de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) verken ik hoe de grenswaarde voor de omvang van een brandcompartiment in het dierenverblijf bij nieuwe en te verbouwen stallen verlaagd kan worden in het Bbl. Hierdoor wordt in de basis de maximum omvang van een compartiment in een nieuwe stal kleiner, tenzij een veehouder conform het gelijkwaardigheidsbeginsel extra brandveiligheidsmaatregelen treft. Hierbij hecht ik veel waarde aan de gevolgen voor de veehouder van deze maatregel. Bij de verkenning van een nieuwe grenswaarde worden de financiële en bouwtechnische gevolgen voor veehouders betrokken. Daarnaast wil ik waarborgen dat wanneer het gelijkwaardigheidsbeginsel toegepast wordt, dit op een effectieve wijze gebeurt. Hierover ben ik in gesprek met de Vereniging Nederlandse Gemeenten, de vereniging bouwen woningtoezicht Nederland en het Ministerie van VRO.

Brandveiligheidscampagne

Aanvullend op het voornoemde maatregelenpakket, ga ik ook inzetten op een brandveiligheidscampagne om veehouders op korte termijn te helpen bij het verbeteren van de brandveiligheid van hun bedrijf. Werkzaamheden zijn een veelvoorkomende oorzaak van stalbranden. Uit een gedragsonderzoek van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) onder veehouders blijkt dat veehouders het risico op brand erg laag inschatten en er daarom niet altijd bewust naar handelen in de dagelijkse praktijk op het erf. Een brandveiligheidscampagne draagt bij aan vergrote bewustwording en biedt veehouders inzicht in laagdrempelige brandveiligheidsmaatregelen die ze kunnen treffen (zoals «De tien tips van het VvV om stalbranden te voorkomen»¹⁰). Samen met sectororganisaties, de

⁹ Verbeteren brandveiligheid bestaande stallen in de veehouderij; Verlagen van aantal omgekomen dieren bij brand door het brandwerend

¹⁰ VVV-infographic_Voorkom_Stalbranden_PRINT_DEF

Brandweer, veiligheidsregio's, en het Verbond van Verzekeraars ga ik daarom initiatieven opzetten om veehouders en erfbetreders te informeren over brandrisico's en brandveiligheidsmaatregelen.

Motie Graus: pilot met het Stable Safe systeem en met valwanden

De motie van lid Graus (PVV) verzoekt de regering, mede in het kader van het stalbrandpreventieplan, om een pilot met de Stable Safe-systemen en valwanden waardoor dieren kunnen vluchten in plaats van stikken. Ik heb de Kamer op 20 september jl. geïnformeerd over de invulling van deze pilot. Ik heb WUR de opdracht gegeven om een integrale analyse uit te voeren van de twee systemen. Dit om te achterhalen hoe effectief de systemen zijn voor de overlevingskans van dieren bij brand, aan welke randvoorwaarden deze systemen dan moeten voldoen en of die voorwaarden haalbaar zijn. Bij het ontstaan, de verspreiding en de beheersing van brand spelen namelijk veel verschillende factoren een rol. Bij deze integrale analyse zijn onder andere experts op het gebied van (stal)brandveiligheid, veehouders, ingenieurs en brandonderzoekers betrokken. Er heeft een expertbijeenkomst plaats gevonden over het valwandensysteem. De bijeenkomst over het Stable Safe systeem zal nog plaatsvinden, het streven is om hierbij ook de ontwerper van het systeem te betrekken. Ik zal de Kamer na afronding van de pilot, naar verwachting begin 2025, informeren over de resultaten.

Tot slot

Het verbeteren van de brandveiligheid op veehouderijen vind ik van groot belang. Geen enkele veehouder wil een stalbrand meemaken. Met bovengenoemde maatregelen breng ik de aanpak van stalbranden verder, en werk ik samen met de sector aan het verlagen van de kans op het ontstaan van brand en aan het beperken van het aantal dierlijke slachtoffers bij brand.

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
F.M. Wiersma